

EGY XVI. SZÁZADBELI KÖNYVKERESKEDŐ RAKTÁRA.

IFJ. KEMÉNY LAJOSTÓL.

Egyes könyvtárak jegyzéke világot vet tulajdonosuk és a kor műveltségére. Azért van nagy fontossága annak, hogy a Corvin-kódexek minél teljesebb jegyzékét igyekezzünk összeállítani: azért kutatjuk föl a bel- és külföldi könyvtárakat, hogy egyes főpapok, főurak, tudósok, szerzetes-rendek stb. könyvtárából az idők folyamán szanaszét került könyveknek minél teljesebb lajstromát szerkeszthessük egybe.

Ez indított arra, hogy egy XVI. századbeli kassai könyvkereskedő raktáron levő könyveinek jegyzékét e helyen közöljük. Mert míg a bibliografia is nem csekély hasznot huzhat belőle, addig Kassa polgárainak akkori műveltségére, irodalmi izlésére, szellemi irányára és nemzetiségi viszonyaira nem kis fényt áraszt e könyvlajstrom. A reformációnak már előbb teljesen meghódolt városban a lakosság zöme még mindig német; de a magyarság is erőre kapott benne, míg a tótság jelentéktelen.

A könyvkereskedő, kinek elhalálózása adott okot a könyvek összeírására, Gallen János, 1581-től fogva volt Kassa polgára s 1583-ban húnyt el.

A jegyzékből kiderül, hogy a könyvkereskedő abban a korban egyszersmind a könyvkötő mesterséget is űzte, a mi megmagyarázza azt, hogy a kassai könyvkötők csak 1699-ben állanak czéhbe.

A hagyatéki leltár Gallen János házi butorainak felsorolásával kezdődik; mi azonban a könyvkötéshez szükséges szerszámok és anyagok felsorolása után csupán a könyvek jegyzékét adjuk.¹

¹ E leltárból a magyar nyelvű könyvek címét a *Magyar Könyv-Szemle* 1887. évi folyamában (136—138. l.) már közöltem.

1583. Inventarium Joannis Galeni bibliopolae stb.
 Volget nun mer der zeug.
 Erstlich zwo hefftladen, die eine ist neu mit einen schublädel,
 item elf pressen, zwo schneithobel sind geschetzt worden fl. 4.
 Messinge steck zum buchern ausgestochen 10 thuet fl. 5 d. 15.
 Item 5 steck in zin ausgestochen fl. 1.
 Item zehn steck in holcz ausgeschnitten fl. 1 d. 20.
 Klausuren gross und klein, item spangen auf die bucher gross
 und klein thuet fl. 2 d. 50.
 Item ein buchel mitt fein goldt, das man zum buchern zu
 vbergulden braucht d. 30.
 Item ein golttwog d. 12.
 Item die rollen samptt den sex streyeisen, item ein alphabetth
 in eisen gestochen. Item ein messinger tigel, item drey gebund schnur
 und anderley mancher klein gezeug in eysenwerk der buchbinderey
 zugehörig fl. 8.
 Item ein schlaghamer d. 25.
 Item sindt brettlerle verhandan zu mancherley bucher ein zu
 binden sat.

*Volgen in folio ungebundene
 bucher.*

- Serepta Mathesi fl. 1. d. 45.
 Chronica Adam Heinrich Petri
 fi. 1. d. 90.
 Uber die vier Ewangelisten Jo-
 hannis Haberman fl. 1. d. 68.
 Erythreii Dialectica fi. 1. d. 6.

Bucher in quarto.

- Petri Glaser de coena domini d. 21.
 Kirchenordnung zu Sachsen d. 27.
 Der CIII. psalm Menczelii d. 8.
 Von Gradu des Celibats Turgwarii
 d. 22.
 Der CXXX. Psalm Mathesi d. 48.
 Wieder die erbsindtt Spangebergi
 d. 79¹/₂.
 Leichneri deutsch lieder mitt finff
 stimmen d. 40.
 Partes Regnardi d. 50.
 Welche in grund der Warheitt
 Catholisch sein, 2 exemplar
 d. 14.
 Drey exemplar Hessusii bekent-
 nus von der Concordia d. 13.

Von der Erbsindt der Mansfeldt
 d. 22.

- Tabulatur Buckquart, 4 exemplaria
 fl. 1. d. 8.
 Delii Elegia, 2 exemplar d. 5.
 De Ante Christo Thesis d. 11¹/₂.
 Disputatio de dicto Joannis d. 10.
 Drey exemplaria de pignoribus d. 6.

Die bucher in octavo.

- Mons Myrhae d. 9.
 Vier Tag Teuffel Ciriaci Spange-
 berg d. 70.
 Vieder die besen sieben ins Tey-
 fels Karniff Spangebergii d. 62.
 Vber die Philipper Brenzzii d. 30.
 Von Juncker Geicz Teuffel d. 33.
 Jesus Syrach, 6 exemplaria d. 86.
 Lugen Teuffel d. 20.
 Spil Teuffel d. 7.
 Huren Teuffel d. 12.
 Schrifft Rettung d. 12.
 Thosanus von Abendmal der hern
 fünf exemplaria fi. 1. d. 62¹/₂.
 Simonis Pauly Vber die Episteln,
 zvey teil fl. 1. d. 55.

- Arithmetick Frisii, 7 exemplaria
 d. 84¹/₂.
 Institutiones Clenardi in Gramm.
 d. 26.
 Grammatica Philip. Minor. d. 17.
 Sphaera Peiceri d. 25.
 Fabulae Aesopi d. 23.
 Homeri vita d. 9.
 Rhetorica Dresseri d. 28.
 De moribus Chytrei, 2 exem-
 plaria d. 31¹/₂.
 Proverbialia Disteria Gertneri
 d. 25.
 Vier exemplar Theognidis fl. 1.
 d. 39.
 Commentarius Cesarem (*igy*) d.
 16¹/₂.
 De studio Theologiae Chytrei, 4
 exemplaria d. 17¹/₂.
 Catechesis Philippi M. d. 11.
 De exercitatione Rethorices d. 8.
 De vita Christi Fabrici d. 8.
 Fabricius in Peanas Tres d. 22.
 In Proverbia Salomonis Candidi
 d. 9.
 Oratio Chytrei, 5 exemplaria
 d. 38¹/₂.
 De coniugio Hemmingii d. 19.
 Passio Rolleri d. 24.
Lugdunische bucher in quarto.
 Caluini devitandis substitutionibus,
 2 exemplaria d. 68.
Lugdunische bucher in octavo.
 De Pace Christianorum, 2 exem-
 plaria d. 16.
 Ihogoge (*igy*) Aretii d. 33.
 In psalmi (*igy*) 32 Anthoni Sadoleci,
 4 exemplar d. 80.
 Johannis Serani in Ecclesiastem
 d. 64.
Bucher in octavo.
 Selnecerus in Epistolas Petri d. 45.
 Selnecerus in Acta d. 63.
 Catechesis Throtschendorffi d. 25.
 Euangelia Posselii d. 21.
 Drey exemplaria ad Concordiam
 Simeri d. 16¹/₂.
 De Articulo Remissione Peccato-
 rum Crellii d. 19¹/₂.
 Historia Sibiri d. 20.
 Confessio Augustana d. 31.
 Oratio de funere Mauritii d. 61¹/₂.
 Historia Christi Graece d. 16.
 Selneceri Ljbellus Brevis d. 14.
 XXIII exemplaria Epistel Stur-
 mi fl. 1. d. 77.
 XVII exemplaria Bucolica Vir-
 gilli d. 56.
 XX exemplaria Compendia d. 88.
 Colloquia Erasmi, V exemplaria
 d. 22.
 Lipsher Donat. d. 17.
 Aelii Donat. d. 17.
 Nomenclatura Junii d. 20.
 Sintaxis, 2 exemplaria d. 14.
 II. Vocabularia d. 16.
 Rethorica ad Herennium d. 8.
 Axiochus, III exempl. d. 36.
 Ethica Puerorum d. 11.
 Musica Listenii, VI exem. d. 39.
 Civilitas Morum Erasmi d. 4.
 Pro Ligaris (*igy*) Ciceronis, III
 ex. d. 17.
 Pro Milone, VI exempl. d. 33.
 Pro Archia d. 6.
 Parvus Cathechismi (*igy*) Lutheri,
 XIII exempl. d. 57.
 Colloquia. 3.
 Tragedia Calumnae, VII ex. d. 36.
 Andomari Rethor. III ex. d. 26.
 Schimpf vnd Ernst in 8. I ex. d. 42.
 Von Florio d. 30.
 Richter Buchlein, 2 ex. d. 30.
 Cronica Francken d. 24.
 Aisopus d. 28¹/₂.
 Gulden Esel d. 8.
 Kuch und Keller d. 17¹/₂.
 Epistel Buchel d. 22.
 Von Valent vnd Orso d. 49¹/₂.
 Von Fierabras d. 16¹/₂.

Pfeffer badt d. 5.
 Erzeney Lethei d. 25.
 Rechenbuch Coburg d. 24.
 Rechenbuch Ullman d. 32.
 Von Wasser Badern d. 22.
 Krig in Affrica d. 7¹/₂.
 Claus Nar d. 36.
 Weg Kurczer d. 4¹/₂.
 Zven Rolwagen d. 30¹/₂.
 Herr Christram, II ex. d. 36.
 II ex. Ritter Pontus d. 42.
 Barbarossa d. 20.
 II Siebenmeister d. 21.
 Chiromantia, III exempl. d. 52¹/₂.
 Von Orso d. 49¹/₂.
 Grobianus II ex. d. 62.
 Compendia Medleri, V ex. d. 22.
 Catechismus Claii, III ex. d. 29.
 Evangelia Claii, III ex. d. 19.
 Evangelia graece latine, 2 e. d. 28.
 V Gesangbuch Lutheri fl. 1 d. 38.
 III Wetenbucher d. 20.
 IX ex. Tobia fl. 1 d. 48¹/₂.
 Gramatica Freigii gta (*igy*) d. 13.
 Musica Freigii, VI ex. d. 52¹/₂.
 II ex. Gramm. Freigii d. 26.
 Gramm. lat. Freigii, VIII exempl.
 fl. 2 d. 52.
 V ex. Graecae Gramm. Freygi id. 65.
 Musica Freig. IX exempl. d. 19.
 Rethorica poeta log. V ex. d. 60¹/₂.
 II Heriod. d. 24.
 XII Compend. Molnari d. 19.
 Catechesis Stökelii, XLVI ex.
 fl. 3 d. 54.
 Compendia Molnari, 89 ex. fl. 5
 d. 87.
 Compend. Molnari, exempl. CIII
 fl. 6 d. 78.
 IX Soltar Vngrisch fl. 4 d. 6.
 Decretum in 4o Vngr., III ex. d. 72.
 V Latina decreta fl. 1 d. 70.
 III Fabulae Aesopi Vngrisch
 fl. 1 d. 32.
 II Agenda d. 55.
 Vngrisch Bibel d. 50.

Novum Testamentum Vngrisch
 d. 72¹/₂.
 Chronica Vngrisch fl. 1 d. 18¹/₂.
 Tragedia Eurip. Vngrisch, VI
 ex. d. 59.
 Pontianus, VII ex. fl. 1 d. 70.
 Vigasch Tal. IIII ex. d. 70.
 IIII. Herbaria fl. 1 d. 10.
 A zent d. 16.

In folio.

Sexta Centuria fl. 1 d. 25.
 In levit. Brentii d. 82.
 Camergericht fl. 1 d. 45.
 In librum Judicum fl. 1 d. 28.

*Bucher eingehefft on
pargemendt.*

Historia Enek d. 68.
 Oeconomia Coniugalis d. 38.
 Historias Enek 6 ex. d. 24.
 Historia Matias d. 16.
 Az Fortunatus d. 20.
 Joseph, V ex. d. 32.
 Igen sep, 12 ex. d. 38.
 Historia de amatoriis, 3 Ex. d. 13.
 Ket sep histor. d. 61.
 Genealogia histor. d. 20.
 Sep Cronica d. 78.
 Historia Apsolon, 4 ex. d. 22.
 Dedicatio d. 63.
 Az viz d. 44.
 Sep historia d. 9.
 Historia Naddudbar d. 13.
 Az Regi. 4 ex. d. 30.
 Az Eledick. 2 ex. d. 24.
 Historia Joseph d. 22.
 Historia Paridis d. 24.
 Regina facti d. 53.
 Salomonis d. 10.
 Historia a Lido d. 22.

In 8o.

Tisch gebett fl. 1 d. 24.
 Elemental d. 51.
 Vier und zwenzig ursach d. 57.

Traum bichel, 36 ex. fl. 1. d. 15.
 Grundt und ursach d. 98.
 XIII Bergreim d. 84.
 XIII Gesprech Petri mit Christo
 d. 44.
 XI Susanna spiel d. 47.
 XIII Sibilla weissagung d. 51¹/₂.
 VII Isaac und Rebecca d. 37.
 XIII Sterbens Kunst d. 55.
 VI Sma (*igy*) Salamonis d. 15¹/₂.
 III Herczog Ernst d. 29.
 III Civilitas morum deutsch d. 17.
 V Sibellen weissagung d. 33.
 III Rathbuchel d. 16.
 III Spiel von Zephola d. 10.
 II Spiel der widwen d. 13.
 Pfaff von Kalenberg d. 8¹/₂.
 VI Ich will haushaltten d. 18.
 II ex. Ein geistlich action d. 13.
 3 Roserzney d. 16.
 V Zhen alter d. 32.
 A-b-c deutsch d. 33.
 XII planeten buchel d. 26.
 II Ein brif an Mein d. 8¹/₂.
 VII Elementa d. 10¹/₂.
 Deutsche Catechism. Brentii d. 23.
 III Bergreim d. 17.
 II Spiel de Nativitate Christi
 d. 8.
 Civilitas morum Erasmi d. 4.
 Colloquia Heiden d. 5.
 Pfaff von Kalenberg d. 18¹/₂.
 Tragedia Eurip. d. 9¹/₂.
 Cronica von anfang der welt
 d. 45.
 Von der zersterung Hierusalem
 d. 22.
 Zucht schnell der weiber d. 8.
 V Aeolas Fi (?) d. 22.
 Von Ursprung der h. schrift, 6 ex.
 g. 26.
 Schrift Secilii d. 6.
 Ein kurz spiel d. 3.
 II das dritte teil Bergreim d. 9.
 Bergreim d. 6.
 Corpus fl. 1 d. 68.

In So.

Compend. dialect. Titelmani, X ex.
 d. 50.
 XV exemplar Calonis d. 90.
 XI Elementale lat. d. 11.
 Prosodia Caroli d. 9.
 Gram. Philip. Maior. d. 35.
 V Compendia Linacri d. 99.
 VIII Pros. Caroli d. 79.
 XXXIX ex. Donati fl. 2 d. 78.
 XXII ex. Egba ung. fl. 2 d. 64.
 Edmeck ungrisch d. 55¹/₂.
 XXVI Eglá ungrisch fl. 4 d. 86.
 Az Elednek uth feye, 7 ex. d. 95.
 Dialogi, 8 ex. d. 35.
 Medleri Compend., 6 ex. d. 29¹/₂.
 Catechis. Claii d. 10.
 Sep ilesh, 8 ex. d. 118.
 Historia Paradis, X. ex. d. 60.
 III Fortunatusch ung. d. 75.
 VII Historia Eneck. d. 16.
 V Historia Joseph d. 30.
 Regina Vasti, VII ex. d. 54.
 X Historia Achab d. 37.
 VI az Odedick d. 66.
 III Ester d. 13.
 V Historia Absolon d. 44.
 X Histor. Sigismundi d. 49¹/₂.
 X Aeneis ungrisch fl. 1 d. 4¹/₂.
 X Historia Tili d. 33.
 VI Hortulus Animae d. 33.
 VI Speculum vitae ung. d. 66.
 Sep Valter királ d. 10.
 Volphus in Neemia Ein stuck d. 75.
 VII Einmal Eins d. 7.
 Sumarien der bibel d. 12.

Gebunden bucher in folio.

Heldenbuch deutsch fl. 5. d. 37.
 Der erste Teil Lutheri fl. 3.
 Der eilfte teil Lutheri fl. 3. d. 50.
 Institutiones Calvinii fl. 3. d. 25.
 Ehespiegel fl. 2.
 Catalogus Testui V fl. 2.
 II. Tomus Maioris fl. 3. d. 25.
 Postilla Musei fl. 3. d. 40.

- Franzesich Cronica fl. 2. d. 50. Meisnische Chroica fl. 1. d. 50.*
 Brentius in Esaiam fl. 3 d. 50. Brentius in psalm. 4 partes fl. 8.
 III partes postille Fischeri fl. 10. Selneccer in Oseam d. 80.
 Decades Schutingeri fl. 3. d. 25. Testam. deutsch lateinisch fl. 2.
 Corpus Dra. (?) fl. 3. Habermans betbuch fl. 1.
 Brentius in Lucam fl. 2. d. 25. Chatechismi Fischeri fl. 2.
 Brentius in Samuel et acta fl. 3. Leichpredik Rolii fl. 1. d. 50.
 III. pars Maioris fl. 3. d. 50. Vita Lutheri Mates fl. 1. d. 20.
 Bulingerus in Esaiam fl. 3. d. 25. Vita Lutheri fl. 1. d. 20.
 Bibliotheca Gesneri fl. 3. Leichpredig Fischers fl. 2.
 Cronica Carionis fl. 3. Calendar. Eberii fl. 1. d. 10.
 Chronica Funeti fl. 3. Harmonia Evang. fl. 1.
 Institut. Calvini fl. 3. d. 25. Ranus in Orat. Cic. fl. 1. d. 25.
 Lanaterus in Proverb. et libros Epitheta Ravisii fl. 1. d. 50.
 Chronicorum fl. 4. Audomari Taleii opera. fl. 1. d. 50.
 Lanaterus in Psal. fl. 5. Peccationes Musculii d. 50.
 Bulingerus in Daniel fl. 3.
 Musculus in Eplm Rom. fl. 3. d. 25.
 Lossius in N. testam. fl. 3. d. 25.
 Chronicon Hungar. fl. 1. d. 50.
 Bora in Eccles. fl. 1. d. 25.
 Bora in Eccles. fl. 1. d. 25.*
 In Genesin P. Martyr fl. 1. d. 75.
- Gebundene bucher in quarto.*
- Molleri Psalter. 3 partes fl. 4¹/₂.
 Herbarium ungrisch d. 80.
 Haus Taffel Fischeri d. 80.
 Haustaffel Fischeri d. 80.*
 Archidox Paracel. d. 50.
 Ungrisch bibel fl. 1. d. 25.
 De libro Concord. d. 90.
 Chemnicii de idiom. fl. 1. d. 25.
 N. Testam. grece lat., 3 exemplar
 fl. 4. d. 5.
 M. Fröschel de Reg. fl. 1. d. 40.
 Flacii de peccato orig. fl. 1. d. 30.
 Camerarius in N. T. d. 90.
 Hessusius de lib. arb. d. 90.
 Loci theol. Justi. Janae fl. 1. d. 50.
 Psalmodia Lossii fl. 1. d. 50.
 Meisnische Chronica fl. 1. d. 50.
 Grundfest d. 90.
 Meisnische Chronica fl. 1. d. 50.
- In 8. eingebundene bucher.*
- Ethica Danaci d. 80.
 Griserus de poenis d. 80.
 Vigand in Daniel d. 80.
 Aipperus d. 80.
 Loci P. M. d. 80.
 Chytreus in Math. d. 80.
 Maiorum ad Corinth. d. 70
 Catechismi Brentii d. 75.
 Brentius in Epistolas fl. 1. d. 50
 Ungrisch psalter d. 50.
 Psalter Hessii d. 40
 Selnecceri in Epistolas Petri d. 50.
 Sphaera Selnecceri d. 60.
 Selnecc. in acta d. 60.
 Himingius in Joan. d. 55.
 Chytreus in 4. lib. Mos. d. 60.
 De Coena Eberii d. 50.
 Maior in Epl. ad Heb. d. 80.
 Chemnicus in psalmos d. 50.
 Precationes Ludovici d. 40.
 Rosius d. 70.
 Imagines Roleri d. 60.
 Catechesis Feranarii d. 60.
 Pars Majoris in Egl. d. 60.
 Epitomae Augustini d. 80.
 Rollerii in Epistolas d. 30.

* Kétszer.

- Catechismi Lossii d. 40.
 Selnece. in Epistolas d. 50.
 Epla Posselii d. 30.
 Catechismi Trozend. d. 25.
 Chronologia Chytrei d. 60.
 Regulae vitae Walteri d. 50.
 Psalter Hessii d. 40.
 Psalterium Siberi, 2 exemplaria
 d. 70.
 Hemingius super psal. d. 60.
 Propositiones Selnecceri d. 60.
 Questiones Lossii in Epl. d. 60.
 Psalterum Hess. d. 40.
 Enchiridion Obeasin d. 60.
 Lossius in Epistolas d. 75.
 Prepositionis Sel. d. 60.
 Rami Dialectica d. 40.
 Dialogi Castellionis, 2 exemplar.
 d. 80.
 Libel. de anima, 3 exemplaria
 fl. 1. d. 20.
 Psalterium Hebreic. d. 40.
 De poenitentia Greiseri d. 40.
 Hicsip. psalter d. 40.
 Eleg. Vigandi d. 30.
 Catechis. Troczendor. d. 40.
 Stigelli libellus de anima d. 50.
 Psalterium Hessii d. 40.
 Breviarium Adami Siberi d. 40.
 Soionion Siberi d. 40.
 Culmanum Gram: d. 50.
 Elegantiae Fabricii. III exemplar.
 fl. 1. d. 5.
 II. Gram. Desponteri fl. 1.
 d. 20.
 Synonyma Terentii d. 25.
 Dressei progymna. d. 35.
 Psalter (?) Buchanamj d. 50.
 Schindleri Gram. d. 40.
 De legis divinis d. 35.
 Rami Dial. d. 40.
 Regulae vitae Chytrei d. 35.
 III. Gram. Molleri fl. 1.
 d. 20.
 Simleri Historia Helvet. d. 60.
 Sphaera Sebast. d. 40.
 Rethori Vilichii d. 40.
 De tuenda bona valetudine Hessii
 d. 40
 Caesaris Dialect. d. 35.
 Audomari Dialect. d. 50.
 Dialect. Agricole d. 40.
 Phrases d. 50.
 Exempla Philippi d. 60.
 Declamationes Gene. d. 60.
 Poemata Maioris d. 70.
 Orationes Thucidideus d. 60.
 Quintil. d. 70.
 Philarchi opuscul. d. 75.
 Terentii d. 40.
 Poemata Stigellii d. 100.
 Riccius in Epistolas Cic. 3 partes
 fl. 2. d. 40.
 Gram. Heb. Aven. d. 60.
 Gram. Heb. Aven. d. 60.
 Chronica Carionis 1. 2. 3. pars
 fl. 1. d. 75.
 Epistola Philippi d. 60.
 Epistola Aldi d. 70.
 Ethica ab Eczen d. 75.
 I pars cronici Carionis secunda
 d. 80.
 Quinta pars d. 75.
 Quinta pars d. 75.
 Epithomae in Orgonem d. 60.
 Epistolae Mannuti d. 20.
 II. Pristiani fl. 2.
 Isocrates fl. 1.
 Gram. Aven. d. 60.
 Gram. Auen. d. 60.
 Riccius in Ter. d. 75.
 Postilla Sarcerii d. 80.
 Evangelorum summariae, II exem-
 plar. d. 80.
 Postilla Sarceri von festen d. 50.
 III. partes postillae Lutheri fl. 3.
 d. 68.
 Syndleri Experimentdt fl. 1.
 d. 14.
 Sontags evangelium Johanni Hein
 d. 50.
 Kirchen Calender d. 45.

Alt testament I. pars d. 60.
 Psalter Sumarien d. 40.
 III. psalter fl. 1. d. 20.
 Evangelia Hermani d. 40.
 Tröstbichel pfaffeng. d. 40.
 Von lezten hendel d. 50.
 Evangelium gesangweis d. 40.
 Kirchen Calender d. 45.
 Schimpf und ernst d. 75.
 De Justificatione d. 60.
 Anleitung d. M. d. 45.
 LI psalm Savenarolae d. 50.
 Drey Sontags Evangelium Johan-
 nis Hein fl. 1. d. 35.
 Anspurger Confession d. 60.
 Evangelium gesangweis d. 40.
 Psalter deutsch d. 50.
 Alexi Stedemontani d. 90.
 Hutt dich vorkoren d. 40.
 Gesangbuch V Lutheri fl. 2.
 d. 50.
 Gram. 3 exemplaria fl. 1. d. 65.
 Alte Testament d. 60.

Gebundene bucher in 16.

Meditationis rerum d. 75.
 Fons vitae, 6 exemplar. fl. 2. d. 40.
 Cosmographia Augusti d. 50.
 XI. Evangel. fl. 4. d. 40.
 Wochengebett ungrisch Caspars
 drey exempl. fl. 1. d. 20.
 Evangelia greca Latina, 10 exem-
 plar 1 pro d. 40. thuet fl. 4.
 Lateinisch evangelia 21 exemplar
 fl. 5. d. 25.
 Deutsch evangelia, 8 exemplar
 fl. 2.
 V Jesus Syrach 1 pro d. 20.
 thuet fl. 1.
 IIII Catechismus d. 80.
 Zwen evangelia deutsch mit den
 Jesus Syrach d. 80.
 Evangelium lateinisch d. 25.

*Bucher in pergamentt ein-
 gebunden.*

Partes 6 vanim in 6 bucher fl. 3.
 Papius contra Sturmi d. 30.
 Historia Matiae regis ungrisch
 d. 40.
 Sphaera Sebastiani d. 40.
 Verantwortung Danielis wieder
 Marbachin d. 45.
 Dolsei Jesus Syrach d. 26.
 Rechenbuchel Simon Jacobs d. 36.
 Rencken Fuchs d. 37.
 Prosodia Carolini, 2 exemplar.
 d. 40.
 Inquisitio Hispanica d. 40.
 Cato Maior d. 27.
 Hessiodus d. 24.
 In Caesarem Reineci d. 29.
 Fabulae Aesopi d. 34.
 Isagoge Palladii d. 26.
 Logistica Edonis d. 26.
 De verbis Simboli Crelli, 2 exem-
 plar d. 44.
 Dialogus Camerarii d. 30.
 Isagoge Palladii d. 26.
 Isagoge Palladii d. 26.*
 Isac und Rebecca d. 30.
 Eberus de Coena d. 45.
 Von der Rechtfertigung Museus
 d. 48.
 Apollonii argonautica d. 55.
 Tobiae liber d. 27.
 II. Prosodiae Carolini d. 40.
 Drey Proverbia Salomo. d. 65.
 Drey bömisch Donat. d. 75.
 Zuchtmeister vor kinder d. 2¹/₂.
 Maokolisch, 4 exemplaria d. 17.
 Von der Haussorg d. 4.
 Summae Salomonis d. 8.
 Fabellae Aesopi d. 5.
 ABC d. 6.
 Tragedia des jungsten gerichtts,
 1 exemplar. d. 6.
 Von Juncker Geiczteiffel d. 8.

* Kétszer.

- II geistliche hausmagd d. 8.
 CXXVI deutsche lieder in bogen
 d. 136.
 XXXVI kleine Catechismi in 16.
 fl. 1. d. 36.
 VII zehen dialogi in 16. d. 28.
 II Pawer Calender d. 2.
 XXIII figur und warheit d. 28.
 Poemata Claii d. 22.
 Gogrefe Ornament des Corporis
 dra. d. 1¹/₂.
 Vita Simleri, 2 ex. d. 14.
 VI az Magassagban d. 7.
 Psalterium Siberi d. 18.
 A zent harum d. 11.
 Summa der hendel Gottes, 2 exem-
 plar. d. 2.
- Bucher in grossen kasten.*
- Calepinus fl. 5.
 Postilla Musei fl. 2. d. 40.
 Vber die profheten Calvini fl. 2.
 Schleidanus fl. 2. d. 50.
 Institutio Calvini fl. 2.
 Biblia francesesis fl. 4.
 1 Stuck von der hauspistil Jenisch
 in 8.º d. 80.
 Discursus de Religiorum d. 20.
 Grammatica Haebrea Claii d. 26.
 Molnari Grammatica d. 17.
 Kunstbuch Pedi Montani einge-
 hefft d. 40.
 Sontag Epistel Gesangweis d. 40.
 Grammatica Claii Hebraea d. 26.
 Donatus d. 20,
 De studio Theologiae Chytrei
 d. 10.
 Proverbia Salomonis d. 14.
 Behemisch Elemental ex. 16 eines
 pro d. 6 thuet d. 96.
 Das ander teil des alten Testa-
 ments d. 60.
 Das dritte teil des alten Testa-
 ments d. 60.
 Das erste teil alle drey eingehefft
 d. 60.
- Grammatica Avenari Hebraea d. 60.
 Psalterium Corni d. 60.
 Dialogi Oehyni d. 75.
 Inquisitio Hyspanica d. 31.
 Drey Jesus Syrach in 16. pro
 d. 20. d. 60.
 In 16.º ein ewangelium latinum
 d. 20.
 Historia de Macedonio ungrisch
 ungebunden d. 22.
 Klein schreibteffel N. 9. (?) pro
 fl. 1 thuet fl. 2. d. 75.
 und zwey toppelte
 40 grosse schreibteffel eines pro
 d. 20 thuet fl. 8.
 Confessio Eberi ungebunden in 8.
 d. 32.
 Terentius in 8. ungebunden d. 62.
 Confessio Caroloni ungebunden
 d. 30.
 Neandri Graece linguae tabulae
 d. 15.
 Grammatica Philippi Melantho.
 d. 38.
 Scheccerus de 2-bus naturis in
 Christo d. 16.
 De nova terra d. 36.
 Definitionis Philippi d. 14.
 Nomenclatura Adriani Junii d. 38.
 Probirbuchlein d. 13.
 Die historia Hermanni d. 22.
 Pargamentbogen 77 ein pro d. 1¹/₂.
 thuet fl. 1 d. 15¹/₂.
 Heliodorus ungebunden d. 30.
 Item mer ander pagement 37¹/₂.
 ein bogen pro d. 1¹/₂ d. 55¹/₂.
 Compabulationes Tyronum d. 16.
 19 Sylabicii bichel behemisch eins
 pro d. 8 thut fl. 1. d. 52.
 5 Elementa behemisch et latine
 eins pro d. 9. thut d. 45.
 Kancional behemisch in 4° fl. 1.
 Syrach in 4. behemisch mit der
 auslegung fl. 2.
 Betbuch in 8° behemisch d. 40.
 Schvarcz behemisch d. 45.

- Vita Christi vorgult behemisch d. 60.
 Vita Christi deutsch vorgult in 16° d. 60.
 Item mer ein vita Christi verguld d. 60.
 Evangelia in 16° 4 ex. bemisch eins pro d. 25 thuet fl. 1.
 Item Episteln behemisch in 16° eingebunden eins pro d. 25 thuet d. 75.
 Drey Catechismus behemisch eingebunden in 16° eins pro d. 20. d. 60.
 Item zwey Vita Christi behemisch d. 80.
 17 bucher in ein gebund den tittel gesezt tracticel schlecht on pergament gebunden fl. 2. d. 20.
 42 behemische tracticel schlecht in papir eingebunden thuet fl. 1. d. 62.
 2 dike klein behemisch betbuchel d. 50.
 4 klein exemp. zue d. 20 thuet d. 80.
 Soliloquia Augustini d. 20.
 Syrach d. 20.
 Catechismus behemisch d. 20.
- In einer truen sindt diese nochfolgende bucher.*
- Psalterium Moleri in 4° 3 teil fl. 3. d. 50.
 Novum testam. ungrisch in 4° fl. 1. d. 20.
 Die klein propfeten ungrisch 4° fl. 1.
 Decretum Hungaricum latine fi. 1.
 Morlasati 1 pars locam comu. (*igy*) d. 20.
- Herbarum ungrisch in 4° fl. 1. d. 20.
 Decretum hungarisch fl. 1.
 Historia Mathiae regis d. 35.
 Postilla Hungarisch 4° fl. (*igy*) 90.
 Herbarum ungrisch fl. 1.
 Lavaterus in Cronicon in folio fl. 4. d. 25.
 Buccerus ad Romanos in folio fl. 3.
 Martyr ad Romanos in folio fl. 3.
 Harmonia Calvini in folio fl. 4. d. 50.
 Calvinus in psalmos in folio fl. 5.
 Marlosati secunda pars locor. comu. fl. 1. d. 50.
 Problemata Aretii 3 partes fl. 2.
 Aretius ad Romanos fl. 1. d. 20.
 Hyperii oposcula d. 90.
 Testamen. graece et latine d. 80.
 Az Macedoniokrol d. 32.
 Prosodia Caroli d. 19.
 Pontianus ungrisch d. 27.
 Donatus in papen Schwarz d. 32.
 Donatus d. 16.
 Grammatica Philippi d. 45.
 Molnari Compendium d. 40.
 Terentius d. 45.
 Molnari Grammatica d. 40.
 Orytreus in Mathaeum d. 62.
 Psalter ungrisch d. 50.
 Secunda pars Hyperii d. 60.
 Postilla Kulczar fl. 1.
 Grammatica Philip. d. 55.
 Pontianus d. 28.
 Compendium Lynacri d. 64.
 5 Compendia grammatices Moleri eines pro d. 90.
 2 Evangelia latine d. 40.
 Catechismus deutsch luth. d. 20.
 Praecationes hungaricae d. 40.
 Ein getopeltes schreibteffel d. 28.
 3 grosse d. 60.
 Ein kleines d. 16.

A jegyzékben a latin és német könyvek száma vetekedik egymással, s ez mig egyrészt reávall a latin műveltség korára, addig tanúbizonysága annak, hogy a város lakossága túlnyomóan

német. Kassa ez időben németebb volt, mint valaha. A tót — behemisch — könyvek vallásos tartalmúak, vagy az elemi ismereteket tárgyaló iskolai könyvek. A magyarok közt legtöbb a história és krónika, tehát a szépirodalomba vágó mű.

Szakok szerint első a theologia: biblia, zsoltárok stb., és a hitvitázó irodalom, természetesen Luther szellemében. Majd a klasszikusok és iskolai könyvek következnek. A protestáns iskolákban Luther, Melancton, Bentz, Trotzendorf, Sturm, Heiden Sebald, Medler, Clenardus, Chytreus, Stöckel, Gemma Frisius, Castellio, Erasmus, Donatus, Molnár Gergely tankönyvei s a Chronicon Charionis voltak használatban:¹ ezeket tartotta raktáron Gallen is, továbbá Aesopus meséit, a Jézus Sirach fia könyvét stb., melyek a klaszszikusokkal egyetemben iskolakönyvek voltak.

Említettük, hogy a magyar nyelvűek közt legtöbb a históriás ének és a krónika, tehát a bibliai és történeti tárgyú verses munkák. A német lakosság inkább kapott azokon, melyekben a humor vaskosabban nyilatkozik, mint a Pfaff von Kahlenberg, Schimpf und Ernst, Rollwagenbüchlein s talán a Grobianus, Lugenteuffel, Spilteuffel, Von Juncker Geiczteuffel stb. czíműek; reátalálunk köztük Reinecke Fuchsra is; kapósak voltak a Deutsche Lieder, Traumbichel, Sibilla Weissagung, Planetenbuchel, Chiromantia.

Gogreff Mento kassai lelkész egy ismeretlen művével is találkozunk a jegyzékben.

Gallen nagy raktárából az üzlet forgalmára is kedvező ítéletet vonhatunk. A tanuló ifjúságon kívül a vidéki nemesség, a városbeli papság és tanítók voltak legjobb vevői; e korbeli kassai és környékbeli magánkönyvtárak emlékével tényleg nem ritkán találkozunk.²

¹ Lásd Fraknoi, A hazai és külföldi iskolázás a XVI. században, 22. 37. és 181. l.

² Magyar Könyvszemle, 1888. évf. 328. l. — Történelmi Tár. 1889. 790. l.; 1890. 392. l.; 1892. 188., 191. és 573. l.